

Nieuwsbrief Eelerberg

December 2021

Voor:

Personen die betrokken zijn of zijn geweest bij de voorbereidingen, opstellen of uitvoeren van het herstelplan voor De Eelerberg en graag op de hoogte blijven van de voortgang.

Aanleiding:

Begin dit jaar is er, mede naar aanleiding van enkele bewoners van de Eelerberg, door SBB besloten om het beheer van het landgoed meer te richten op de instandhouding en versterking van het landgoedachtige karakter en de cultuurhistorische elementen van de Eelerberg. Hiermee is nu een werkgroep van vrijwilligers aan de slag met ondersteuning vanuit SBB. Middels deze nieuwsbrief willen we u op de hoogte houden van de vorderingen.

Het afgelopen halfjaar is er zeer veel werk verzet door de werkgroep. Tal van zaken zijn opgepakt en in de steigers gezet. Zo hebben we inmiddels naast deze nieuwsbrief:

- een eigen e-mailadres: landgoedeelerberg@gmail.com
- is er een start gemaakt met een eigen website: landgoed-eelerberg.nl
- de mogelijkheid om middels een **Tikkie via het Buitenfonds** een donatie te doen om de werkzaamheden aan De Eelerberg te ondersteunen. (zie verderop in de nieuwsbrief)

Stand van zaken:

• Pinetum

Als werkgroep hebben we ons volledig gericht op het pinetum. Naast een inventarisatie van de aanwezige naadbomen, ongeveer 30 verschillende soorten, hebben we deze bomen vrijgesteld. De bomen komen nu veel beter uit en hebben de ruimte om te groeien.

Er is een pad aangelegd door het pinetum dat de bezoeker langs alle boomsoorten leidt.

Er zijn afspraken gemaakt over de bordjes die bij de bomen komen te staan met hierop de Nederlandse naam, de wetenschappelijke naam en een QR-code. Middels de QR-code komt men direct op de

pagina van deze boom op de website van de Eelerberg. Op deze pagina komt aanvullende informatie over de deze boomsoort en in een aantal gevallen een opdracht voor kinderen in de basisschoolleeftijd. Een hele klus waar nu hard aan wordt gewerkt. De verwachting is dat in het voorjaar de bordjes bij de diverse bomen staan en de betreffende pagina's op de website zijn gevuld.

Een volgende stap is de uitbreiding van het pinetum met nog ongeveer 30 nieuwe soorten die in het verleden ook in het pinetum hebben gestaan. Hiervoor is al een zoektocht gestart en we hopen eind 2022 deze bomen te kunnen planten en van een bordje te kunnen voorzien.

Tijdens onze zoektocht hebben we contact gelegd met meerdere pineta in Nederland. Als goedwillende amateurs steken we graag ons licht bij hen op en zij hebben aangegeven ons graag te informeren.

- **Website: Landgoed-Eelerberg.nl**

Er is en wordt druk gewerkt aan de website. Deze is nog lang niet af, maar begint wel langzaam vorm te krijgen. Straks kun je via de QR-codes in het pinetum direct meer weten

over de betreffende boomsoort, maar op de site komt ook informatie over het landgoed de Eelerberg, de geschiedenis van haar bewoners, informatie over de vorderingen van het pinetum en andere projecten, verhalen over de Eelerberg en de Nieuwsbrief. Ambitieuze plannen, waar we rustig de tijd voor nemen.

Neem nu en dan een kijkje op de site en zie de vorderingen! Mis je dingen of heb je leuke of waardevolle informatie laat het ons weten via de e-mail: landgoedeelerberg@gmail.com

- **Buurtbewoners en De Eelerberg**

Als werkgroep hebben we het idee opgevat om middels gesprekken met buurtbewoners of mensen die op een andere manier bij de Eelerberg betrokken zijn of waren hun verhalen over de Eelerberg vast te leggen op de website zodat deze meer gezicht geven aan het landgoed en niet verloren gaan.

Als eerste een interview met Albert en Leidy Rutgers, door Sjaak van Dijk, op 18 december 2021.

De familie Rutgers heeft hun leven lang in nabijheid van de villa Eelerberg gewoond.

De oorspronkelijke bewoner heeft er begin 19^e eeuw de nog bestaande woning op Sanatoriumlaan 8 gebouwd en is er nadien met beide zonen een loon- en taxibedrijf begonnen. Een zoon had 1 dochter en de ander vier zonen en 1 dochter. Van het gezin met de vijf kinderen was Albert de oudste. Hij is geboren in 1940 en nu dus 81 jaar.

Om een beeld te krijgen van de villabewoners kon hij het volgende vertellen.

Ik heb de professor en zijn zuster gekend. Dat geldt ook voor juf Corrie die later in de villa (Klein Eelerberg) aan de Looweg heeft gewoond. Mijn contact met de professor (*geofysicus en wetenschappelijk genie, prof. dr. ir. Felix Andries Veening Meinesz (1887-1966)*) dateert uit periode 1960-1966.

Het landgoed was reeds in 1951 verkocht aan SBB, maar in koopakte was vastgelegd dat aantal nazaten van familie bij leven de villa als zomerverblijf kon blijven benutten. Ook voordien werd de villa, door de in Leusden woonachtige familie, uitsluitend als zomerverblijf gebruikt. Vanaf Pasen kwam familie met trein naar Nijverdal en ging men vervolgens met koetsen via aangelegde toegangslanen naar de villa. Pachters en personeel stond hen daarbij met vlaggen en boog op te wachten en daarmee welkom te heten. .

De professor was een echte bomen- en natuurliefhebber. Voor de villa stond een hele dikke rode beuk die hij jaarlijks opmat om te zien hoeveel hij gegroeid was. *Vanuit Vancouver had hij de douglas meegenomen en veelvuldig laten planten. Voor bos- en plantwerkzaamheden kon naast het vaste personeel in winterperiode het aantal bosarbeiders oplopen tot 60..*

Hij belde soms iedere week met verzoek om een taxi waarmee hij ritten in omgeving maakte. Hij was erg op omgeving en fraaie landschap gesteld. Er werd nooit contant maar altijd op rekening betaald. Ook de heidevelden van de Sallandse Heuvelrug werden met regelmaat bezocht. Ik herinner me dat we over toeristenweg reden en je ergens, via zandweg, richting Haarle kunt rijden. De professor vroeg me dit te doen maar ik wilde dit niet omdat ik bang was dat we vast zouden komen te zitten. Hij was hierdoor ontstemd.

De man was niet verwaand en op zich een aardige man. Wel was het een man van de klok. Als we om 10.00 u hadden afgesproken en ik was enkele minuten te laat dan werd er gebeld waar ik bleef.

Als ik hem ophaalde dan kwam hij bij zij ingang van de villa het trapje aflopen en had altijd z'n hondje bij zich. Dit middelgrote bastaardhondje heette Toppertje en was een verwend en vervelend dier. De professor ging voorin zitten en het hondje achterin. Het diertje had nog veel energie en de gewoonte de stoelen te bekrabben. Ook als het smerige poten had was dat te zien en nadien bekleding vies. Op de momenten dat het hondje onderweg bij de professor op schoot ging zitten krabde hij soms op het dashboard. Ik was daar niet blij mee maar zei er niets van. Het was voor ons immers een goede klant.

De professor droeg altijd een lange versleten en bepaald niet schone lange visgraatjas en hoed met bril. De glazen van zijn bril waren nooit helder en ik vroeg me dan ook af hoe hij er doorheen kon kijken. Het gebeurde dat wanneer we vanaf de villa over de Eelerbergweg

richting Sanatoriumlaan reden ik moest stoppen voor auto die van rechts vanaf het Sanatorium kwam. Nogal opdringerig gaf hij dan te verstaan dat we moesten doorrijden waarop ik antwoorde dit niet te doen omdat de auto van rechts kwam en deze voorrang had.

Je kon in doen en laten duidelijk merken dat het een heer en intellectueel was. Onze interesses verschilden aanzienlijk waardoor we niet veel gespreksstof hadden. Met de trekkers en auto's die ik zag en kende had hij duidelijk niets mee. Het was in Hellendoorn bekend dat de professor, zoals de alom gebruikte naam villabewoner werd gebruikt, dat het een geleerde en alom gerespecteerd man was die de wereld zeeën had bevaren. Heb gezien dat zijn naam bij veerdienst van den Helder in muur staat ingegraveerd.

Mw. Cornelia (1879-1965) was de enige zuster van professor en een hele aardige mevrouw. Met Pasen kregen alle kinderen uit de buurt van haar een rijksdaalder en een Paashaan van brood. *Deze Haan werd op veel plaatsen met Palmpasen op een versierde en met snoep gehangen stok gezet waarbij in optocht, soms achter plaatselijke fanfare.*

De ten noorden van Eelerberg gelegen Cornelia hoeve is naar haar genoemd. Vanuit deze hoeve werd het Sanatorium middels paard en met melkbussen beladen wagen van melk voorzien. Als we als kinderen soms in het bos nabij de villa speelden vond ze dat altijd prima. Ze kreeg 5 kinderen. Een dochter was met prof. dr. van Heek getrouwd en bouwde in 1952 het nabij de villa gelegen karakteristieke huis "Nieuw Eelerberg" aan de Steenhaarweg

De professor had naast zuster Cornelia, twee broers. Een broer overleed in 1928. De ander, Sjoerd Hendrik Veening Meinesz (1874-1941) trouwde met Johanna Justina van Hall en kreeg 2 dochters. Een heette ook Cornelia (1912-1990) en werd Juffrouw Corrie genoemd.

In 1949 werd door de weduwe van deze Sjoerd Hendrik de villa klein Eelerberg aan nabijgelegen Looweg gebouwd. Hier woonde ze met dochter juf Corrie. Laatstgenoemde liep slecht had een opvallend korte nek en slechte rug en liep ernaar. Ze had een Kaiser automobiel, was voor die tijd een prachtauto was je nooit zag. Als kind hielp ik haar ooit met instappen bij haar huis en kreeg ik mijn vingers tussen de deur. Zij heeft me toen netjes verbonden en vond het erg vervelend.

Terug kijkend kun je zeggen dat de familie een goede naam on de streek had maar als aristocratische familie privé op zichzelf leefde.

Als aanvulling een kort historisch perspectief

(bron; "De Eelerberg", bosontwikkeling en bosbeheer van een landgoed op de Sallandse Heuvelrug J.N. van Laar 1993)

Het was de opa van de professor (Hendrik Meinesz) die de eerste aankopen in 1847 deed met het doel er een heideontginning boerderij te ontwikkelen. Hiervoor werden enkele boerderijen gebouwd. Door gebrek aan mest werd hiervoor de bokssloot gegraven. De mest werd met turfschuit (genaamd bok) aangevoerd. Aan het eind ervan is nog de ronde uitgraving te zien waar de schuiten konden draaien. In 1864 erfde zijn zoon Sjoerd Anne (1833-1909) het bezit wat reeds aanzienlijk was en verder werd uitgebreid (900 ha). Hij was lid van 1^e en 2^e kamer en ooit burgemeester van zowel Amster- als Rotterdam, en heeft het Bosgebied van de Eelerberg als landgoed omgevormd. Op plaats van huidige villa stond een eerder door familie gebouwde boerderij die is afgebroken waarbij het ervoor

gebouwde landhuis (huidige villa) bleef staan. In 1921 werd achter de villa ook een koetshuis voor de paarden gebouwd. Een andere nabijgelegen gebouwde boerderij aan Eelerbergweg werd als rentmeestershuis omgebouwd. Sjoerd Anne heeft niet alleen een Pinetum voor het huis aangelegd maar ook een vijver gegraven, hertenkamp ingericht, een Belvedere op hoogste punt gezet en verschillende lanen geplant. In 1899 heeft hij een deel van zijn grond voor bouw van het Sanatorium verkocht. Zoon Felix Andries was erg met het landgoed begaan. Het was dan ook niet toevallig dat hij het landgoed erfde. Dat bestond uit huidige landgoed (200 ha) Schuilenburg (40 ha) en 25 ha op den Hollander dat ten zuiden van het Sanatorium lag. Hij heeft het met zorg beheerd, veel naaldboomsoorten vanuit zijn wereldreizen meegebracht en op het landgoed en in het Pinetum laten planten. Voor de professor is door Staatsbosbeheer in 2001 in het Pinetum een herdenkingsbank in geplaatst. De professor hield van het landgoed. In 1951 schonk hij bij de verkoop op notariskantoor maar liefst $\frac{3}{4}$ deel van verkoopprijs kwijt, in de verwachting dat daarmee de toekomst van het landgoed was veiliggesteld en zou worden behouden. Deze wens staat als zodanig ook in verkoopakte benoemd. Een prachtig landgoed bestaande uit gevarieerd bos met veel boomsoorten van alle leeftijden was zijn doel en had hij vorm gegeven. Als er bomen werden gekapt was de houtoogst niet het doel maar werd gekapt in belang van het overblijvende bos en werden markante solitaire bomen gespaard. Het is dan ook naast fatsoen feitelijk ook een plicht om het landgoed als zodanig naar geest en inzicht van de professor voor de toekomst te bewaren hem deze eer te bewijzen en daarmee ook voor de toekomstige generaties te behouden.

- **Een Tikkie voor De Eelerberg**

We zijn ook begonnen met een "Tikkie"-actie voor de Eelerberg. Er zijn folders rond gebracht bij de bewoners rond de Eelerberg en op 3 plekken rond het landgoed zijn borden geplaatst met onderstaande tekst. We hebben al hartverwarmende reacties ontvangen

Doneer met Tikkie
om landgoed Eelerberg
nog beter te beleven

buitenfonds
Geef om natuur dichtbij

www.buitenfonds.nl

In het noordelijk deel van de Sallandse Heuvelrug ligt het landgoed Eelerberg. Dit landgoed kwam rond 1847 tot stand door grondaankoop van de familie Vening Meinesz. Zoon Sjoerd Anne Vening Meinesz was onder andere burgemeester van Amsterdam en landelijk Statenlid. Hij zorgde dat het landgoed werd uitgebreid, dat het landhuis met bijbehorende gebouwen werden gebouwd. Het Arboretum, de vijver, het hertenkamp en de Belvédère werden vormgegeven.

Vanaf 1928 kregen de opvattingen van zoon prof. dr.ir. Felix Andries (als derde generatie) meer ruimte. Deze landelijke bekende hoogleraar en geofysicus heeft veel betekend voor de zwaartekracht-berekeningen en reise daarvoor meermalen de wereld rond. Hij zorgde ervoor dat het landgoed onder de Natuurschoonwet werd ondergebracht en hij deed er alles aan om de unieke waarden voor de toekomst veilig te stellen.

In 1951 verkocht hij het landgoed aan Staatsbosbeheer. Bij het ondertekenen van de koopakte werd bij de notaris 4/5 deel van de vraagprijs aan Staatsbosbeheer geschonken. Het was daarmee de wens en verwachting van 'de professor' dat het landgoed ook voor de toekomst zou worden veiliggesteld. Het voornemen is dan ook dat naast de bijzondere belevingswaarden van dit gevarieerde en oude bosgebied ook aan de andere cultuur-historische waarden aandacht zal worden geven.

Als onderdeel van een voorgenomen 'herstelplan Eelerberg' wil Staatsbosbeheer acht passende zitbanken plaatsen in dit prachtige gebied. Ook is de herdenkingsbank aan vervanging toe en er is de wens om het Pinetum beter beleefbaar te maken door een wandelpad met naambordjes bij de bijzondere bomen aan te leggen.

De kosten voor het totale herstelplan bedragen € 20.000. Er zijn bijdragen ontvangen van de gemeente, Stichting Samen en van Staatsbosbeheer. We doen ook een beroep op donaties van de wandelaars en gebruikers van dit prachtige en afwisselende bosgebied.

Wil jij ook je steentje bijdragen?

Scan de QR-code op deze poster en doneer jouw bijdrage aan nieuwe banken en wandelpad in het Pinetum.

We zijn blij met elke donatie vanaf € 1.

buitenfonds
Geef om natuur dichtbij

www.buitenfonds.nl

- **Overige projecten**

- Het banken project, het plaatsen van een achttal banken die “landgoedwaardig” zijn komt ook op gang. Zo zijn we druk met het werven van gelden (o.a. via Tikkie), het zoeken naar een passende banken en maken we een bankenplan.
- De Bosvijver, Toeganspoort, Cultuurhistorische route en het Herstelplan. Gezien alle werkzaamheden die nu verricht worden aan het pinetum en de website zijn deze projecten doorgeschoven naar volgend jaar.

Tot zover de stand van zaken. Mochten er vragen, nieuwe informatie of opmerkingen zijn dan horen we het graag via de e-mail, landgoedeelerberg@gmail.com . Ook kunnen mensen zich aanmelden voor de nieuwsbrief via dit e-mailadres. De nieuwsbrief komt ook op de site: Landgoed-Eelerberg.nl te staan. In het voorjaar hopen we u weer middels de nieuwsbrief te informeren over de voortgang.

Rest ons nog u allen hele fijne feestdagen en een gezond en voorspoedig 2022 te wensen, samen met allen die u dierbaar zijn. Een nieuw jaar waarin we weer samen verder kunnen werken aan herstel en behoud van Landgoed de Eelerberg, een parel van Hellendoorn.

Werkgroep Eelerberg